FIKIH KÖŞESİ YAZILARI (87)
RAMAZAN FIKHI

1. *Bu yıllarda olduğu gibi ramazan ayının sıcak yaz mevsimine denk geldiği dönemlerde sağlık sorunları veya yaşlılık gibi nedenlerden dolayı orucunu tutamayanlar, günlerin daha kısa ve serin olduğu dönemlerde oruçlarını mutlaka kaza etmeli midir? Kaza etmek yerine bugünler için fıtır sadakası verseler de olur mu?*

Çeşitli sebeplerden dolayı kazaya kalmış olan oruçlarla ilgili olarak inmiş olan Bakara suresinin aşağıdaki ayetinde Cenab-ı Hak orucun kaza edilmesi konusunda nasıl bir yol izleneceğini beyan buyurmuştur. Ayet-i kerimede şöyle buyurulur: *"İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan ise, diğer günlerde, tutamadığı günler sayısınca tutar. Ona dayanıp kalacaklar üzerine de bir yoksulu doyuracak kadar fidye gerekir."*[1]

Ayet-i kerimeye göre, kazaya kalmış olan oruçlar evvel emirde ve ilk fırsatta kaza edilmelidir. Ancak kaza etmeye gücü yetmeyecek kadar, hasta ve yaşlı olanlar ise, tutulamayan her bir orucun yerine bir fidye ödemelidirler. Bu fidye bir fıtır sadakası demektir. Bir fıtır sadakası ise, asgari 10 € civarında bir meblağdır.

Önemli olan kazaya kalmış oruçların kaza edilmesidir. Uzun günlerde tutulamayan oruçların illa da uzun günlerde kaza edilmesi gerekmez. Fırsat bulunduğu ilk anda kaza edilmelidir. Bu günler kış günleri de olabilir. Allah'ın dini kolaylık dinidir. Çünkü Cenab-ı Hak Kur'an'ında *"Allah size kolaylık diler zorluk dilemez."*[2] buyurmuştur. Kazaya kalmış olan orucunu keyfine geldiği gibi kaza etmeyerek yerine fidye vermek caiz olmaz. Çünkü fidye sağlık nedeniyle bedeni olarak oruca güç yetirilememesi sebebiyle ancak devreye girebilir. Ayette de buna işaret vardır.

2. *Bazı kimseler de hasta veya yaşlı olmasına rağmen oruç tutmakta ısrar ediyorlar. Bu durum sağlığa zarar verdiği için kişiye bir vebal yüklemez mi?*

Oruç tutmakta hakikaten zorlanacak bir hasta veya yaşlı insanın durumu, oruç tutacak olursa hayati tehlike oluşma durumu varsa; bu da doktor raporu ile sabit ise, oruç tutmaz, bunun yerine keffaret/fidye öder. Buna rağmen illa da oruç tutacağım diye inatlaşması ölüm tehlikesine sevk edecekse ve açıkça biliniyorsa oruç tutması haram olur. Nitekim Cenab-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de *"Kendi ellerinizle kendinizi tehli-*

[1] Bakara sûresi, 2:184

[2] Bakara sûresi, 2:185

keye atmayınız"[3] *"Kendinizi öldürmeyin, şüphesiz Allah size karşı çok merhametlidir."*[4] buyurmuş ve sağlığın önemine dikkat çekmiştir.

3. *Ramazan ayında tatile gitmek oruç tutmamak için bir mazeret olabilir mi? "Denize gireceğim oruç tutamam sonra kaza ederim." denebilir mi?*

Ramazan ayında en az üç günlük, yani on sekiz saatlik bir yere gidecek kimse geceden oruca niyet etmeyebilir. Böylece o gün yola çıkınca oruçlu bulunmamış olur. Ancak bir kimse oruca başladıktan sonra gündüzün yolculuğa çıksa bu yolculuk o ilk gün için bir özür sayılmaz. Orucuna devam etmesi gerekir. Bununla birlikte bu kimse orucunu bozarsa yalnız kaza etmesi gerekir, keffâret gerekmez. Çünkü orucunu yolculuk özrüne dayalı olarak bozmuştur. Ancak zarar görmeyecekse yolcunun oruç tutması daha faziletlidir. Bu hal yola çıkıldığı veya yolculuk halinde böyledir. Fakat yolculuk tamamlanıp da varılacak yere varıldıktan sonra misafirlik hali devam etse de şartlar müsaitse oruç tutulmalıdır. Ben deniz nimetlerinden yararlanmak istiyorum, dolayısıyla oruç tutmayayım, sonra kaza ederim demek doğru olmaz. Kaldı ki, oruçlu birisi su yutmamaya dikkat ederek duş alabilir, havuza veya denize girebilir. Misafir birisinin oruç tutmasının daha hayırlı olduğu Kur'an-ı Kerim'de de şöyle ifade edilmiştir: ***"(Size farz kılınan oruç), sayılı günlerdedir. İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan ise, diğer günlerde, tutamadığı günler sayısınca tutar. Ona dayanıp kalacaklar üzerine de bir yoksulu doyuracak kadar fidye gerekir. Her kim de hayrına fidyeyi artırırsa, hakkında daha hayırlıdır. Bununla beraber, eğer bilirseniz, oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır."***[5]

4. *İslam dünyasında ramazan ayının vakti konusunda çeşitli ihtilaflar oluyor. Bazı ülkeler bir gün önce veya sonra ramazan orucuna başlıyor. Bu durumda Avrupa'da bulunan Müslümanlar Suudi Arabistan'ı mı esas alarak oruca başlamalıdır?*

Müslümanların aynı gün oruca başlayıp, aynı gün bayram ilan edip, bayram yapmaları son derece güzel ve ideal olan bir durumdur. Fakat yıllar var ki, böyle bir durum yaşanmamaktadır. Her Ramazan ayı geldiğinde veya bayramların ilan edilmesinde farklı farklı tarihler ilan edilmekte ve Müslümanlar farklı farklı tarihlerde oruca başlamakta ve bayram yapmaktadırlar. Bu durumun bir an önce halledilmesi ve Müslümanların birliğe kavuşmaları bizim de en kalbi istek ve dileğimizdir.

Zamana bağlı olarak farz kılınmış ibadetlerin başlama ve sona erme tarihlerinin tespiti şer'i delillerin işaretiyle ve ilmi/astronomik verilere bağlı olarak yapılır. Bu konuda bir tek kural ve prensip yok; bir çok kriter söz konusudur. Bu kuralların birbirlerine yakın olanları var; uzak olanları var. Devletler ve sivil toplum kuruluşları bu prensiplerden hareketle takvimlerini oluştururlar. İşte bu kriterler sebebiyle farklı sonuçlara

[3] Bakara sûresi, 2:195

[4] Nisa sûresi, 4:29

[5] Bakara sûresi, 2:184

ulaşılır. Bunların tamamı birer ictihad kararıdır. İçtihatla varılan neticelerde ise, isabet olmazsa bir sevap, isabet olursa iki sevap vardır.

Biz İslam Toplumu Milli Görüş (İGMG) olarak bir dini sivil kuruluş olarak kendi takvimimizi dinimizin ve astronomi ilminin verilerinden hareketle oluşturmuş ve yıllarca bu takvimle hareket etmekteyiz. Bundan dolayıdır ki, biz önce cemaatimize sonra da kabul ederlerse bütün kardeşlerimize bizim takvimimize göre, yani Hicret Takvimine göre hareket etmelerini arzularız. Herhangi bir devletin takvimi, bizim salık vereceğimiz takvim olamaz. Biz ancak kendi takvimimizin prensipleri çerçevesinde hareket eder, cemaatimizin de bu minvalde hareket etmelerini bekler ve arzu ederiz.

5. *Sadaka vermenin daha efdal olduğu dönemler var mıdır? Fitre sadakalarını ramazan ayı içinde herhangi bir günde verebilir miyiz?*

Her ibadetin edasının farz, vacip ve sünnet olduğu vakitler vardır. Dolayısıyla her ibadetin kendi zamanı içinde yapılması en efdal olan zamanıdır. Örneğin *"Allah (cc)'a hangi ameller daha sevimlidir"* diye soran sahabeye Peygamber Efendimiz (as), ***"Vaktinde kılınan namazdır."***[6] buyurmuştur.

Fitre, gücü yeten üzerine vacip bir ibadettir. Ramazan ayı içinde ödenebilir. Hiçbir sakıncası yoktur. Vacip olduğu zaman ise, bayram gecesinin sabahıdır. Bayram namazından sonra da ödenebilir. Ancak bayram namazından önce ödenmesi daha efdaldir. Nitekim Peygamber Efendimiz (as) şöyle buyurmuştur: ***"Fitreyi kim bayram namazından önce öderse, bu makbul bir zekât, kim de namazdan sonra öderse, herhangi bir sadaka olur."***[7]

6. *Zekâtımızı ramazan içinde vermek zorunda mıyız? Başka dönemlerde de versek olur mu?*

Zekat, yılda bir defa ödenmesi gerekli olan farz bir ibadettir. Zekat ödenmesi farz olduktan sonra yılın her gününde ödenebilir. Ramazan ayı ki, Kur'an ayıdır, Oruç ayıdır, Kadir gecesi ayıdır, itikaf ayıdır vs. Bu kadar faziletlerle dopdolu olan bu bereket ayının bereket ve faziletinden de yararlanmak üzere öteden beri Ümmet-i Muhammed (sav) zekatlarını hep Ramazan ayı içinde ödeme gayretinde olmuşlardır. Dolayısıyla zekatlarımızı Ramazan ayı içinde ödemeye bizler de gayret edelim ki, Ramazan ayının bereket ve faziletlerinden nasiplerimizi bol bol alalım.

7. *Zekât ve fitre ibadetlerinin kazası olur mu?*

Kazası gereken ibadetler bedenle yapılan ibadetlerdir. Kılınmayan namazların,tutulamayan oruçların, bozulmuş olan hac ve umre ibadetlerinin kaza edilmesi gibi. Mal ile eda edilen ibadetlerin

[6] Buhari, 2/353; H. No: 496 (Mektebetu Şamile)

[7] Buhârî, Zekât, 70, 71, 77; Müslim, Zekât, 12, 13, 16; Ebu Dâvud, Zekât, 18, 20; Nesâî, Zekat, 31, 33; İbn Mâce, Zekat, 21

kazası ise, bu anlamda bir kaza değildir. Her mali ibadetin eda edileceği zaman vardır. Örneğin zekat mükellefi olan ve bir yılını doldurmuş olan bir insan, zamanı dolar dolmaz bu görevini yerine getirmelidir. Fıtır Sadakası da bayram sabahı ödenmesi gereken bir mali ibadettir. ***"Fitreyi kim bayram namazından önce öderse, bu makbul bir zekât, kim de namazdan sonra öderse, herhangi bir sadaka olur."***[8] hadis-i şerifine göre, bayram namazından sonra da fıtra ödenebilir; ama zamanı gecikmiş bir ibadet olur ve bir sadaka olarak ödenmiş olur.

8. Bir çocuk için ailesi fitresini vermemiş olsa, o çocuk büyüyüp kendi parasını

kazanmaya başladığında geçmiş yılların fıtır sadakasını vermesi gerekir mi? Yoksa çocuk üzerinde bir vebal yok mudur?

Fıtır sadakası, bayram sabahı dünyaya gelmiş olan her Müslüman üzerine vacip olur. Bu vacip oluş ise, bir ömür boyu devam eder. Dolayısıyla üzerine fıtır sadakası vacip olan bir insan ömrünün herhangi bir zamanında güç yetirdiği zaman bu vacibi yerine getirmek durumundadır. Ancak Fitresini ödediği zaman bu borçtan kurtulmuş olur. Fakat bu geç de olsa ödeme durumu namaz ve oruç ibadetlerinde olduğu gibi kaza edilmiş anlamına gelmez; geç de olsa eda edilmiş demek olur.[9]

9. Oruçluyken ferahlamak adına sık sık abdest almak doğru mudur?

Oruçlu iken, serinlemek üzere duş almak, yüzmek veya yaş bir elbise ile serinlemek orucu bozmaz. Ancak özellikle su yutmadan yüzmek güç olduğu için oruçlu birinin derin suya girmekten sakınması veya girmek zorunda kalmışsa dikkatli olması gerekir. Dolayısıyla oruçlu iken ferahlamak için sık sık abdest almak oruca zarar vermez. Ancak yapılan amellerin karşılığında daha çok ecir ve mükafata nail olmak, ibadeti yerine getirirken çekilen zahmet veya özveriye bağlıdır. Nitekim Peygamber Efendimiz (as), ***"Amellerdeki nasibin, çektiğin zahmet kadardır"***[10] buyurmuştur.

Mehmet Hulusi Ünye

[8] Buhârî, Zekât, 70, 71, 77; Müslim, Zekât, 12, 13, 16; Ebu Dâvud, Zekât, 18, 20; Nesâî, Zekat, 31, 33; İbn Mâce, Zekat, 21

[9] Kasani, Bedaiu's Senai, 4/134, (Mektebetu Şamile)

[10] Hakim, Müstedrek, 1/644, H. No: 1733 (Mektebetu Şamile)